

עטרת שלום

עלון שבועי שע"י מוסדות קאמרגא בארה"ק – בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' ארזי הבירה 48 ירושלים

פרשת קרח

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

וַיְהִי מִמִּחְרַת וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל אֱהֱלֵ הַעֲדוּת וַהֲנִיחַ פָּרַח מִשָּׁה אֶהָרָן לְבֵית לֹוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים (יז כג).

שהכוח הזה לתקן הוא רק ע"י הכהנים משבט לוי.

וזהו שמרמז לנו התורה בשלשה דברים האלו, כי 'פרח' הוא אותיות רפ"ח ניצוצין שנפלו ע"י שבירת הכלים וגם נתוספו ע"י חטאים שעושים ח"ו בני אדם, והכהן יש לו בכוחו להעלות כל הרפ"ח ניצוצין.

'צִיץ' בגי' ק"ץ, שע"י תיקון הרפ"ח ניצוצין יהיה קץ הגאולה. וגם ציץ מרמז לציץ שלבש הכהן גדול על מצחו, וזה ידוע ששם מ"ה החדש שמתקן כל האצילות יוצא ממצח דא"ק כמבואר בעץ חיים (שער התיקון פרק ב), היינו שהכהן יכול להמשיך ממצח דא"ק תיקון לעולם.

'שקדים' בגי' שלשה שמות אה"ה במלוי יודי"ן אלפי"ן וההי"ן, כזה אל"ף ה"י יו"ד ה"י, אל"ף ה"א יו"ד ה"א, אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה, כי הכהן היה צריך להמשיך למביא הקרבן את כל הג' צלמים שמחיה את האדם כמבואר בשער הכוונות (דרושי חג הסוכות ד"ו), ועי"ז היה ממשיך עליו חיות מחדש.

ולכן היו כל אלו הדברים במטה, לומר שרק הכהנים משבט לוי יש להם הכוח להמשיך כל אלו הדברים.

(רעוא דרעיון תשס"ח לפ"ק)

היה מקריב הקרבן היה ממשיך לאיש הזה חיות חדשה וחיים וחסד, וזה שמרמזו אא"ז הגה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרגא זי"ע בספרו הקדוש היכל הברכה שהפסוק 'והנה פרח מטה אהרן לבית לוי' הוא מספר טו"ב פעם חס"ד.

ולכן היה הסימן ע"י המטות, כי מבואר בזוה"ק (ח"ג ע"ב. ובהגהות מהרח"ו שם) שמטה הוא בחינת הוד. ובוה הבחינה תלוי עיקר התיקון, כי כל החיצונים והקלי' והרע נאחזים בספירת ההו"ד ומשם יונקים כל חיותם.

כמבואר בארוכה ממרן האריז"ל בספרו עץ חיים (שער הירח פרק ה) וז"ל:

והענין כי נודע כי נצח והוד הם לבר מגופה ולכן הם דינין קשים, אמנם עכ"ז ההוד הוא דין קשה מאוד מאוד כי הוא סוד קו שמאל בסופו, והלא קו שמאלי הוא גבורה עצמה כ"ש בסופו התחתון, והנה כל החיצונים נאחזין בכאן בספירת הוד למעם הנ"ל, ושמו מוכיח עליהו ק"ץ, סוד 'קץ כל בשר בא לפני' (כראשית ו יג) כנודע שהם החיצונים, ובוה תבין סוד נפלא כי בהתאחו בו החיצונים נהפך ונעשה דוה והוא סוד 'והוד"י נהפך עלי למשחית' (דניאל יח), והנה חורבן בהמ"ק היה סמוך לאלף החמישי שהוא הוד, כי בו נאחזין החיצונים להיותו גבורות קשות עי"ש. וכ"ז מרמז לנו התורה

צריך להבין על מה שפירש רש"י לאות לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילוננו עוד על הכהונה. הרי מאיזה טעם הורה מופת פריחת מטה אהרן על כהונתם, והלא מטה אהרן לא בעבורו הוא, רק עבור שבטו שנאמר 'ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם' וא"כ עוד יש פתחון פה, שאילו היה נכתב שם אחר היה ג"כ פרח, כי כל העדה של שבט כלם קדושים כמו שאמר קרח.

ועוד צריך להבין על תיבת 'צִיץ' שהיה די באמרו 'ויוצא פרח ויצץ ויגמול שקדים'. ועוד יש לדקדק למה 'שקדים' דוקא.

אלא הנראה לומר שכתוב אחרי פרשת קרח 'וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם הוי"ה' (זו ו), שאמרו הרי כהנים צריכים להביא חיים וחסדים בעולם, ע"י שהם מרצים להקב"ה בהקרבת הקרבנות, ועכשיו אנו רואים שע"י הכהנים נגרם שימותו אנשים 'אתם המתם את עם הוי"ה', ולכן בודאי צריכים להיות הכהנים משבט אחר, וא"כ טענתם היו על כל השבט כולה.

ועי"ז בא הסימן של המטות להורות שרק משבט לוי יהיו הכהנים, ורק הם יכולים להמשיך חיים וחסדים לכל אחד ואחד שחטא והביא קרבנו, וע"י שהכהן

עטרת פז

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

יִקַּח קֶרֶחַ וּגְוִ' (טו א).

ואלו לא היו עושים זה היחוד שמסר להם משה רבינו במחלוקת ולצנות, היו שעתא קיימא להו להביא משיח, ולהמית הקליפות ויתקיים בלע המות לנצח (ישעיה כה ח), אלא דעברו בפרודא ונסיונא, לא נתקיים ונדרחו לשאול תחתית ונשרפו ונאבדו, והרי הם חיים לעולם הבא.

(היכל הברכה מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וַיַּחַר לְמִשְׁחָה מְאֹד וַיֵּאמְרוּ אֶל יְהוָה אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם לֹא תִמְוֹר אַחֲדֵי מִהֶם נְשָׂאתִי וּגְוִ' (טז טז)

פירש"י ז"ל, אפילו בהליכתו במדין למצרים, והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי לטול אותו החמור משלהם וכו'. ולכאורה קשה כיון שמשח היה במדין, א"כ היאך היה ביכולתו לקחת את החמור מהם, הרי הם היו במצרים והוא במדין. עוד יש להקשות לכאורה מדוע היה צריך משה לקחת את החמור דוק מרתן ואבירם יותר משאר כלל ישראל. ולפענ"ד יתורץ בדרך נפלא בס"ד, כי משה רבינו ע"ה הלך וגם וברח ממצרים ע"י שהלשינו דתן ואבירם על משה לפני פרעה שהרג את המצרי, ולכן ברח משה ממצרים בגלל דתן ואבירם, וא"כ הם גרמו לכריחת משה, א"כ כאשר משה הלך חזרה מצרימה היה מן הדין שרתן ואבירם ישלמו בעד החמור, כי הם גרמו לכריחתו ממצרים למדין, וכאשר משה נעשה מלך היה גם ביכולתו לשלם להם רעתם שגרמו לו, ומשה רבינו ע"ה לא עשה להם כלום, ובוה יבואו הדברים על נכון בס"ד.

(פרי חיים מרבינו חיים יעקב מקאמרנא)

וַיִּלְנֹו כָּל עַדְתֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּקְרַת עַל מִשְׁחָה וְעַל אֲהָרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת עַם הַיְיִוִּי' (יז טז)

וילנו חסר וא"ו, כי הוא חיים הוא, והענין כי הם אמרו אתם המתם כי היה לכם לחמול על עלבונכם ולהשתתף עמהם, והיו

מצליחם בידיהם להיות גאולה שלימה. ובאמת משה ענו מאד ומחל הכל, אלא שלא היו אפשריות כי אין יחוד בקמטה, והבן היטב.

(היכל הברכה מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וּפְדוּנוּ מִכֶּן הַדָּשׁ תִּפְּרָה בְּעֶרְכָּךָ בְּסֶף הַמִּשְׁתֵּי שְׂקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשִׂי' (יח טז)

הנה מבואר במדרשי חכמו"ל דה' סלעים דפדיון הבן ע"ש ה' שבשמו של אברהם שהוסיף לו הקב"ה על שמו ע"כ. ואמרתו לבאר מה שייכות יש לה' סלעים דפדיון הבן לשמו של אברהם אבינו ע"ה. ויש לומר בזה ענין נפלא בס"ד, הנהגה בספר הקעבודת ישראל מהמניד הק' מקאזנין זי"ע כותב בשם רבינו דובער המניד הקדוש והגדול ממעורטש זי"ע וצללה"ה וזה לשונו: 'יתן לו מעשר מכל' (בראשית יד ט) אדמו"ר האלקי מהד"ב זצ"ל אמר רמז, כי מלכי צדק מלך שלם משך בקדושתו אות ה' לאברם מה שאח"כ קרא לו השם שם חדש אברהם, וזה נרמז במש"כ 'יתן לו מעשר מכל' כי כ"ל עולה חמשים, והמעשר ממנו חמשה שהוא אות ה' וזה שנתן לאברהם עכ"ל. ולפי"ז מבואר דמש"כ 'והוא כהן לאל עליון' (בראשית יד יח) סובב הולך על אברהם, שהוא 'הכהן', ושם בן נח נתן לו מעשר, ולפי"ז שפיר נרמז ה' סלעים של פדיון הבן על ה' של שמו של אברהם, כי זה המעשר שנתן לו מלכי צדק היה מפני שאברהם אבינו היה כהן, ולכן שפיר נתנת ה' סלעים של פדיון הבן הם מפני אות ה' שנתנה לאברהם בחינת מעשר. וזה דאיתא במדרש (לקו"ש בראשית רמז טז) עה"פ (בראשית יב ט) 'ואעשך לגוי גדול' כהן גדול, היינו כנאמר (ויקרא כא י) 'זהכהן הגדול מאחיו' ע"כ. והיינו שאברהם אבינו ע"ה היה כהן גדול, ולכן שפיר נרמז ה' סלעים לה' בשמו של אברהם אע"ה.

(פרי חיים מרבינו חיים יעקב מקאמרנא)

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבתינו זי"ע

וְאֵת קֶדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלֹלוּ וְלֹא תָמוּתוּ (יח לב)

מלא וא"ו של החיים תלת, ויאמנו דברכם ולא תמותו' (בראשית נב ט), 'ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו' (ויקרא ח לה), ושאר באורייתא חסרון ואו.

ומתה זאת של אלו 'תמותו' מלא ואו אינה אלא ירידה ונפילה, מעושר לעני, מכבוד לשפלות וביוון, כי מה מיתה שייך בחילול קדשי בני ישראל, מה זה הוא החילול, עיין בבורות (כו). שדחק עצמו התוספת ד"ה 'כי תימא מיתה לא תלמוד לומר וכו', לאו דוקא, דלא חשיב לה בפרק אלו הן הנשרפין (פנהרין פג) בהדי אלו שבמיתה ופירש קרוב לעון מיתה. כי מה מיתה יהיה כבהן המסייע בבית הגרנות.

ואמיתות כמו שפרשתי, אסור ליתן להם תרומה ומעשר שמחללים ברית הלוי, וענשם שירדו ממדריגתן, וזהו 'תמותו' בואו של חיים ופרנסה. וכן בעל הבית המאמין את דבריו 'ויאמנו דברכם' ונושא ונותן באמונה ואינו משנה את דברו, לא ירד מעשרו וגדולתו לעולם, ולא תמותו'.

וכן 'ושמרתם את' מלכות שמים שהוא 'משמרת ה', כמעט ה' צבאו"ת מל"א כ"ל האר"ץ כבוד"ו עולה משמרת, ובוה שתאמינו באמונה שלימה שאין שום מציאות בעולם בלתי השי" ותקבלו הכל באהבה, ובוה שתאמינו בהשי" להאמין בהשם ובדרו היינו במלכותו, שכל הסתרות ויסורים וחלישות דעת ועוני ועניו, הכל בהשגחת המשגיח ברצונו, אלא שעונתי גרמו לירד בהסתרות פנים, כשידע אדם שאלופו של עולם בכל תנועה ממש בכל דבר גדול וקטן, אוי יתפרדו כל פועלי און, ולא תמותו' ולא תפלו ממדריגה, ותחזור ביתר שאת למדריגתך הרמה, הן בעושר וכבוד, הן במדריגות פנימיות של רוח הקודש והשגות, הכל תתעלה בעילוי רב לא ישוער מעלה מעלה עד אין סוף, אכ"ר.

(היכל הברכה מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

עטרת אבות

על מסכת אבות מרבתינו זי"ע

בֶּן זִמְאָא אָמַר, אֵיזוּהוּ חֲכָם, הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, שְׂנֵאָמַר (תהלים קיט), מִכָּל מַלְמֵדֵי הַשְּׂבִילֵי בֵּי עֲדוּתֶיךָ שִׂיחָה לִּי. (אבות פ"ד מ"א)

או יאמר, איזוהו חכם בחלק אלוה, הלומד מכל אדם שנוסע לצדיק, ומרבק עצמו לצדיק אמת הנקרא 'כל אדם', כמ"ש 'כי זה כל אדם' (קהלת יב ג), כמבואר במסכת ברכות ג), כי הלומד אצל צדיק אפילו אות אחת הוא פרה ורבה אצלו עד שנעשה כמעין המתגבר באר מים חיים, וזה יקרא חכם כי התורה הוא שלו באר מים חיים, כמבואר בגמרא (ע"ז יז) 'ונוללים מתוך בארך' (משלי ה טו) עיין שם. ועיקר שלימות אדם תלוי בדביקות לצדיק אמת באהבה עוה בקשר אחד אמיץ וחזק, ויכול לבוא למדריגות רוח הקודש ולהשגה עצומה, כי הוא ממש דבוק באלהים חיים ביחוד אצילות 'ויאצל מן הרוח' (במדבר יא כה) אליו, 'ויחכם מכל אדם' (מ"א ה, יא), ובלבד שיהיה בלב אמת טהור.

(נוצר חסד מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

עטרת תפארת

עובדות וסיפורים מרבתינו זי"ע

בְּקֶר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוּשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו. וְאַהֲרֹן מֶה הוּא כִּי תִלְיֵנו עֲלֵינוּ (טז ה-יא)

עצה, כי יש מי שמשפיל את עצמו עד עפר, והכוונה הפנימית הדקות היא גאווה וזרון לב, ויש להיפך מי שמתנהג בגדלות ולבו נשבר, אין לזה שום עצה, אך השם יעזור ברוב רחמינו. ונתקשרו בו באהבה, כפי צוואת מרן האלקי זכותו יגן עלינו אמן.

(נוצר חסד מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

אצלו כשיחפאל תפילה פלונית, ואחר כך תנסו אותו, ותשאלו אותו שיאמר לכם שום עצה להסיר הגדלות והגאווה, אם יאמר לכם שום עצה, אין בו ממש, ואם ישיב אתכם: השם יעזור כי אין עצה על זה, תקרבו נפשכם אצלו, כי תדעו נאמנה כי צדיק גמור הוא!

ונסעו שמה, וכן היה כנ"ל, ושאלו אותו כנ"ל, והשיב, רבותי חביבי אהובי, מה אומר לכם אין לזה שום

בהושענא רבה אחר החתימה, קודם הסתלקות מרן הריב"ש זצ"ל, אמר לתלמידיו, הכינו לכם רב ומורה להאיר לכם, כי בשנה זאת אני הולך לעולמו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים, ועדיין לא שמשו כל צרכם את צרכם, ואמרו לו תלמידיו, רבינו אור ישראל, שמענו כי במדינה זו יש צדיק אחד [אשר על כן אנו שואלים], אם נוכל להתקרב אליו, והשיב להם שתמעו אליו ותבואו

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרינא זי"ע

מצות פדיון בכור אדם

אוצר החיים במדבר מצוה שצ"ג

ואחר שלשים יום יפדה אותו, שנאמר (שם טו) 'ופדויו מבן חדש ימים תפדה' י"ב, ואין האם חייבת לפדות את בנה^כ, ואם אין לו אב הוא עצמו פודה עצמו כשיגדיל^כ, ונוהג בכל מקום ובכל זמן^ל. ויתר פרטיה של מצות פדיון עיני בחינוך (מצוה שצ"ב). והגאונים^{טו} תיקנו ברכה לכהן, ונכון לברך הברכה אף בשם ומלכות, ולא הפסיד, כי יש כח ביד ראשי רוב ישראל לתקן ברכה, כמו שהיה כח לבית דין של רבן גמליאל שתיקנו ברכה, וזה פשוט וברור, וכן במצות חליצה תיקנו ברכה, וכיוצא לחתן שמצא בתולים, ועל כולם אם מברך בשם ומלכות אינו מפסיד, ועושה מצוה לקיים דברי חכמים ויארץ ימים.

מסגרת השלחן

הרב הגאון מ"ה מאיר הלוי (בעמח"ס תולדות שמואל על תרי"ג מצות) מאוהעל שליט"א, וכתב לי בזה"ל: לענ"ד נראה הדנה בבכורות (דף מז.) פליגי רב פפא ומר בריה דרב יוסף בלוייה שילדה, ר"פ סבר דבאיבער מישראל חייב בפדיון, ומר בריה דרב יוסף משמיה דרבא ס"ל דפטור רחם תלה רחמנא ופטור, ולהלכה ודאי קי"ל כמר בריה דר"י דפטור כמבואר בשו"ע (סימן שה ס"ח), ומ"מ י"ל שהגה"ק ז"ע חש להחמיר כרב פפא לפדות עכ"פ בלא ברכה, והגם דלמר בריה דר"י גם בכהנת שילדה ג"כ הדין כן כדמוכח התם בגמ', אעפ"כ לא חש הגה"ק להזכיר גם בן כהנת, כיון דגמ' נקטו הדין בלוייה שילדה, ואה"נ דבכהנת שילדה ג"כ בכלל דבריו היא, כ"ל בפשיטות.

אולי אפשר לומר עוד שהגה"ק נקט באמת במכוון דוקא בן לוייה ולא בן כהנת, כי הפר"ח (סימן ס"א סוס"ק לג) כתב לחלק לענין מתנת כהונה בין לוייה לכהנת, והגם שהפר"ח עצמו כתב שם לחלק בין מתנת כהונה לפדיון הבן, מ"מ י"ל שהגה"ק מקאמרינא ס"ל שאין לחלק עפ"י שיטות התוס' (קידושין ח. ד"ה רב כהנא) שכתבו שם שמתור לפדות את הבכור גם אצל כהנת, ולא עוד אלא אפילו בעלה ישראל יכול לקבל בשבילה, הרי דס"ל דדין מתנת כהונה ופדיון הבן שווין. וכיון דלפי שיטתם יכול בעלה לקבל דמי הפדיון מאחרים, א"כ מ"ש שפטור מלפדות הבן של עצמו, כדאיתא זה הכ"ש ב"ר"ד (סימן ס"ח) יעיי"ש. והגם שהחת"ס (בחי"ד סימן ש"א) כתב שרוב הפוסקים חולקים על התוס' בזה, מ"מ ב"ד דבלא"ה קי"ל כמר בריה דר"י כ"ל, ע"כ לא חש הגה"ק אפילו רק להחמיר בן כהנת, וכו'. עכ"ל התולדות שמואל.

והוסיף הלכותי פנחס. ולענ"ד אפשר ליתן טעם בדבריו הקדושים עפ"י דברי זקני הגאון בעל תוס' י"ט (דברי חמודות בכורות פ"א אות ט'), שכתב כעין דברי היעב"ץ הנ"ל עיי"ש. וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סימן ל' ל"א) מה שהאריך בזה הנדון.

י. איתא בזה"ה (בראשית יד.) - פקודא תליטר, למעבד פורקנא לבריה, לקשרא ליה בחיין דתריין ממנן נינהו, חד דחיין, וחד דמותא, וקיימין עליה דבר נש, וכד יפרוק בר נש לבריה, מיידא דההוא מותא פריק ליה, ולא יכיל לשלטא עליה.

יא. בכורות (מט.). רמב"ם (פ"א מבכורים ה"ז), שו"ע (סימן שה ס"א).

יב. קידושין (כט.). רמב"ם (שם ה"ב), שו"ע (שם ס"ב).

יג. קידושין (שם), רמב"ם (שם), שו"ע (שם סט"ו).

יד. רמב"ם (שם ה"ו).

טו. ברכה זו מובא בתשובת הגאונים שערי תשובה (סימן מז), ובהלכות בכורות להרמב"ן (פ"ח) דהכיין אשכחינן בשמושא עתיקא דגאונים, ובב"י (י"ד סימן שה) הביא מתשובות הרשב"א (סימן ר' ותשנ"ח), שכתב שמצא ברכה זו ל"ח בפירוש החומש בפרשת שופטים, ובהלכות פדיון בכור להרא"ש (בכורות פ"ח ס"ח, וכ"ה בקידושין פ"א סמ"א), ובחינוך (מצוה שצ"ב), ובאבודרהם (הלכות ברכות), ובטור (י"ד סימן שה). עיין בהם בשינויי נוסח הברכה. וע"ע בב"י שם מה שהאריך בענין ברכה זו. ורבינו בשוה"ט (סימן ו ב"ז סק"ד אות ו') כתב - הברכות אשר תיקנו הגאונים נגון על פדיון הבן כמבואר ברא"ש מס' בכורות (פ"ח ס"ח), וכן ברכת בתולים אשר צג אגוז, וכיוצא, חיוב על כל ישראל לברך, ומי שאינו מברך עובר על דברי חכמים, עכ"ל. וע"ע מ"ש בשוה"ט (סימן קפח סק"א).

מצות עשה, שהישראל יפדה את בנו הבכור לאמו הישראלית, שנאמר (במדבר יח טו) 'אך פדה תפדה את בכור האדם'.

מדיני המצוה, שהפדיון הוא חמש סלעים, וכל סלע ארבע דינרין, וכל דינר קרוב לחצי ריינש כסף^כ, והעושה מצוה מן המובחר יתן חמש טאליר רייכס^כ, שכל טאליר הוא שני ריינש כסף^ל, ועל כל פנים לא יפחות מתשעה ריינש כסף, או מטלטלין שוה סך הנ"ל^ל, ונותן הפדיון לכהן, והכהן יעשה בו מה שירצה^ל.

אם אבי הבכור כהן או לוי^ל או אמו כהנת או לוייה פטור מפדיון^ל, ונכון להחמיר ולפדות בן לוייה בלא ברכה^{טו}, ויארץ ימים הבן^ל.

א. רמב"ם (פ"א מבכורים ה"א), שו"ע (י"ד סימן שה ס"א).

ב. דהיינו יותר מתשע ריינש כסף הוא חמש סלעים.

ג. כ"כ בחכמת אדם (כלל קנ ס"א) שכן נהג הגר"א ע"ש.

ד. שהוא עשר ריינש כסף. ועיין בשו"ע (שם) ובט"ז וש"ך (סק"א), ובשו"ת חת"ס (י"ד סימן רפט). ורבינו בעצי עדן בכורות (פ"ח מ"ג) כתב - חמש סלעים הם חמשה קערבליך ורבע.

ה. בכורות (דף נ: רמב"ם (שם ה"ו) וש"ע (שם ס"ג) - אלו החמשה סלעים נותנין לכהן בכסף או בשוה כסף מכל דבר שירצה, חוץ מקרקעות ועבדים ושטרות; ואם פדהו בהם, אינו פדוי.

בשו"ע (שם ס"ד) - כתב לכהן שהוא חייב לו חמשה סלעים בשביל פדיון בנו, חייב ליתנם לו ובנו אינו פדוי. וכתב הט"ז (סק"ג) - חייב ליתנם לו. דמן התורה פדוי במה שמחייב עצמו בשטר לכהן בשביל הפדיון, אלא דחכמים אמרו שלא יהא פדוי, גזירה שמא יאמרו פדיון בשטרות שיתן לכהן שט"ח על האחרים. ומקור הדין הוא ממשנה (בכורות פ"ח מ"ח) - כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים, חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי. וכתב רבינו בעצי עדן שם - מן התורה כשיתן בנו פדוי, ומדברנו אינו פדוי, ויתן ויחזור ויתן, והכהן יכול להחזירו לו.

ו. רמב"ם (שם ה"ח), שו"ע (שם ס"ח).

ז. בכורות (יג). רמב"ם (שם ה"ט), שו"ע (שם ס"ח).

ח. בכורות (מז). חולין (קלב). רמב"ם (שם ה"י) שו"ע (שם).

ט. אפשר לומר בדברי רבינו ב' טעמים בזה:

א. מובא בשו"ת שאילת יעב"ץ (חלק א סימן קנה) וז"ל: ראיתי להזכיר בענין מה שנוהגים הרבה כהנים להחזיר הפדיון שנכון הוא בעיני. וטוב וישר לנהוג כן תמיד, א"ל"פ שכתבו ז"ל [עיין שו"ע סימן שה ס"ח] שלא יהא הכהן רגיל בכך, הני מילי בכהנים מיוחסים דידהו. אבל בכהני חזקה בעלמא כי האינדא, א"ל"ג דלחומרא אזלינן בהו לכל מילי ופרקינן בכורים על ידיהו, משום דלא אפשר באחריני מיהא להקל לא, דהיינו להוציא ממון האב מספק, נראה שאין כחן יפה להפקיע ממון בחזקתן הגרועה. וכמעט שאני אומר דמדינא צריכינן להחזיר, ולפחות כל כהן יחוש לעצמו לפרוש מספק גזל שמה אינו כהן, וכו'. ומשום האי טעמא נראה דשפיר אית למעבד עובדא האינדא לפדות בעל מנת להחזיר לכתחלה. גם נראה לי שלצאת ידי כל ספק האפשרי יש ג"כ על הרב לפדות בכורו מכל כהנים שיוכל למצוא, דילמא מתרמי ליה כהן מיוחס ודאי, וכו'. ומהאי טעמא נמי בן הכהנת ולויה יש לפדותו עכשיו מספק, דמ"ש מכל ספקא דאורייתא. דכל מאי דאפשר לתקוני מתקנינן לצאת ידי ספק בכל טצדקי דאיכא למעבד, (אבל בן הכהן נראה לי שאינו נפדה גם בזה"ז. שלא יבוא להקל בקדושתו ולהתירו בגרושה ולטמא למת ודו"ק), יעב"ץ ס"ט, עכ"ל. מובא בפתחי תשובה (סימן שה סק"ב), והוסיף בשתשובות חתם סופר (ס"ס רצ"א) כתב בקיצור שדברי תשובת שאלת יעב"ץ בזה אין נראים לו. לכן פסק רבינו באמת לדינא כמו החתם סופר, אבל כתב שנכון להחמיר, וכונתו הוא לחשוש לשיטת היעב"ץ, ומכיון שהיעב"ץ במסקנתו כתב זאת רק על בן לוייה, לכן כתב גם רבינו רק על בן לוייה.

ב. כדאיתא בספר לקוטי פנחס (מר' פנחס זעליג הכהן שווארטק, קליינווארדיין תרנ"ץ, ס"ק צ"ו), אחר שהביא דברי רבינו כתב וז"ל: והראיתי ענין זה לידידי

הרה"ק רבי נחמן בן רבי יצחק זצ"ל מהורדענקא ב' תמוז תקכ"ה

תולדותיו

לערך שנת ת"מ נולד רבי נחמן, לאביו הרה"ק רבי יצחק מזאלקווא זצ"ל, מגזע היחס היה אביו הקדוש דוד אחר דור לגאוני אשכנז ופולין וחכמיה, שנות נעוריו קודם התקרבותו לעולם החסידות אינם ידועים, אבל בספר שבחי הבעל שם טוב, מובא מעשה שסיפר רבי נחמן ממה שהיה קודם התקרבותו, וממנה רואים שהיה צדיק גדול ופרוש וחסיד מרבה בסיגופים, כדרך הצדיקים שהתנהגו בשנים ההם קודם שנתגלה האור הגנוז אור שבעת הימים, וזה המעשה שסיפר רבי נחמן על עצמו, כשהייתי חסיד גדול טבלתי כל יום במקווה קרה, שכמעט אי אפשר לשום אדם בדור הזה לסבול קרירות כזאת, כשחזרתי לביתי הייתי ממש קפוא, שאף על פי שמצאתי תנור חם שכמעט שבערו הכתלים ממנו, לא הרגשתי את החמימות לערך שעה, ועם כל העבודה הזאת לא הייתי יכול להפטר ממחשבות זרות, עד שהוכרחתי לחכמת הבעש"ט.

בשבילי החסידות

הרה"ק רבי נחמן התדבק בצילו של רבינו אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א, והיה מגדולי תלמידיו ומגדולי מעבירי השמועה מתורת רבו, חביב היה בפני רבו שהעריכו והעריצו מאוד, ומסופר שפעם אחת היה הבעש"ט מספר לחברייא קדישא בשבחו של רבי נחמן, ורבי נחמן שישב בריחוק מקום מהבעש"ט, הרכין את אזניו לשמוע הדברים והיה לפלא בעיני התלמידים, ושאלו הבעש"ט לפשר הדבר, ענה להם הבעש"ט, שרבי נחמן ביקש מהשם יתברך שלא ישמעו אזניו כי אם מה שצריך לשמוע ולדעת בעבודת השם, וכשראה רבי נחמן ששפתי נעות ולא שמע שום אות קול,

והיה סבור שאני מדבר בדברי תורה, לכן הרכין את עצמו לשמוע מקרוב, ובאמת לא שמע דבר, והראיה כשאני דורש בדברי תורה, אז הוא שומע קולי אפילו מרחוק, ואינו צריך לכופף עצמו לשמוע את דברי.

גדול היה עבודת התפילה של רבי נחמן בשברון לב ובקול גונה, ומקובל מפי מרן הבעש"ט שעד המקומות שנסע רבי נחמן לשם, יודעים מה היא תפילה, ובמקום שרבי נחמן לא היה שם, אין יודעים מה היא תפילה.

מבאר רבותינו

אך השינה ביום לא טובה לצדיקים, וטובה לרשעים גמורים, ועל זה אמרו חז"ל (סנהדרין ע"א): אין ושינה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים רע להן ורע לעולם. כי הצדיק גמור על ידי מעשיו הטובים, ומדות טובות, וצדקה, ותפילות מלב באמת, מתעברין בו נשמות הצדיקים בלילה לסייעו, שלא יעציבהו היצר, וכאשר יישן ביום יתפרדו ממנו, ובפרט כי בלילה מפקיד נשמתו ביד השכינה, ובאה אליו זכה וברורה ושלימה, אמנם ביום אינה מוצאה מקום מנוחה ופיקדון, ומפסדת. אמנם הרשעים גמורים הוא בהיפך, שאינם נכנסים בפיקדון 'תחת כנפי השכינה' ביחוד 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', ואז 'אמר אויב ארדף אשיג אחלק שללי' והבן.

ועיין בספר הקדוש צפנת פענח שמעתי מן מורי הרב רבי נחמן הארדענקער, גם אויל מחריש חכם יחשב (משלי יז כח), מחריש לאחרים משמע, וגם להבין דוד לא חזי חלום טוב (ברכות נה: דהא קתני כל ימינו של דוד לא ראה חלום טוב). כי לפעמים מהני שטותא לאדם כמו שעשה דוד ויתהלל, (שמואל א' כא יד וַיִּשְׁנוּ אֶת טַעְמוֹ בְּעֵינָיִם וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם וַיִּתְּנוּ עַל דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר וַיִּוָּד רִירוֹ אֶל זָקְנוֹ), אמרו אחר הוא וניצול. וכן ברבי מאיר אמרו אחר הוא כשטעם וכו' (עבודה זרה יח: עיי"ש). כן הצדיק גמור לפעמים שלא יתקנאו בו הקליפות ויקטרגו עליו, ולפעמים ע"י זה אירע לצדיק בחור, יקר בעיני ה' המותה לחסידיו (תהילים קטז טו) כידוע, וכשהקב"ה חס עליו, והחיצונים מתקנאים בו ומקטרגים אליו, מכניסים אותו בחלום בין הקליפות, במקום מאוסים, ומצערים אותו הרבה, ויש לו שבר רוח גדול מזה, ועל ידי זה ניצול, וביום הולך התפילה למעלה למעלה בלי קטרוג, כי שבעה ברעתו נפשם הטומאה. וכן בתפילה לפעמים דוחין אותו על ידו בתפלתו. וכן כלב שיתף עצמו עם המרגלים, ובזה יכול להשתיק (כדאיתא בגמ' סוטה לה. הובא ברש"י במדבר יג ל). זהו אויל, שעושה עצמו בין אוילים, אויל, ועל ידי זה יכול להשתיק ולהכניעם מדרכם הרעה, עיי"ש היטב, ולזה טוב ליישן ביום, שאז נתפרדו ממנו כל הוללות הרשעים שדבקו עצמן בו בלילה, ולזה דוד המלך עליו השלום, שבפעם הראשון ובכוח גדול יצא מהם, ונתקנאו בו, ולא היה לו חלום טוב, ולזה היה ישן מעט ביום (עיין רמ"א אורח חיים סי' ד' סעי' טז), שיתפרדו כל פועלי און ממנו, ובפרט שהיה אדם גדול וחשוב מלאך אלוקים קדוש, שהרויח הרבה בשינת היום בלאו הכי.

כללו של דבר לאנשים כערכינו, טוב ליישן ביום איזה שעות, שיהיה שינתו קלה בלילה, ויעמוד בחצות לילה, להלל את קונו ובוראו במח צח ויפה, וכיון שכוונתו לשמים עולה נשמתו לצרור החיים גם ביום, וכך נהגו כל רבותי הקדושים, מורי מוריני הרב יעקב יצחק מלובלין ז"ל, ומורי אברהם יהושע העשיל ממעזיבוש, ומורי דודי רבי צבי מזידטשוב, ומורי רבינו נפתלי מראפטשיץ, וכל תלמידי מרן הרב רבי ישראל בעל שם טוב, וכל שתפסו לו גסות הרוח אינו ישן ביום שסובר שאין כמותו צדיק בעולם.

(זר זהב סי' רלט אות ב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א)

ארץ הקודש

ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, גדולי הדורות ובראשם גדולי החסידות השתוקקו לעלות ולכונן עפר ארץ הקודש, כידוע שמרן הבעש"ט רצה לכונן את עפר ארץ הקודש ולהביא הגאולה השלימה, אך מעשה שטן הפריע בעדו כידוע המעשה, עיין בנתיב מצותיך לרבינו הגאון הקדוש קודש הקדשים איש האלוקים רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א בעל ההיכל הברכה, גם תלמידו הקרוב אליו רבי נחמן עלה

במסירות נפש לארץ הקודש, בפעם הראשונה שהגיע לארץ הקודש, התיישב בעיר הקודש צפת, ומסופר שהרה"ק רבי אלעזר רוקח מאמסטראדא זצ"ל בעל מעשה רוקח, שם לדרך פעמיו אל ארץ הקודש, כי אמר כשנהיה אנחנו שנינו יחד בארץ הקודש דהיינו עם רבי נחמן, נוכח להביא ולהחיש את הגאולה, קול התור נשמע בארצינו שרבי אלעזר רוקח הגיע אל שער ארץ הקודש, וגדולי העיר צפת קיבלו את פניו, כשראה את רבי שמשון בנו של רבי נחמן, שאלו היכן אביך, השיבו כי נסע לחוף לארץ, כששמע רבי אלעזר הדברים האלה, צעק 'ווי ווי אני לא באתי אלא בשבילי', ועד שלא חזר רבי נחמן לארץ הקודש, נסתלק רבי אלעזר והשיב את נשמתו לצור מחצבתה, ולא זכינו ששני הצדיקים יגשו יחד.

בפעם השניה שנסע רבי נחמן לארץ הקודש היה כבר אחר הסתלקות רבו הבעש"ט, כמובא בספר שבחי הבעש"ט שפעם אחת בשנת תקכ"ד היה על הציון הקדוש במעזיבוז, וכשחזר משם חזר בפנים שוחקות, ואמר שהבעש"ט נתגלה אליו וציוה לו לנסוע לארץ הקודש, באותה העת היה המסע הגדולה של תלמידי הבעש"ט לארץ הקודש, בראשות גדולי תלמידיו רבי נחמן מהורדענקא ורבי מנחם מנדל מפרימשלאן, המסע הגדולה שהתחילה מאחרי פסח שנת תקכ"ד ועד ליום י"ד תשרי שנת תקכ"ה, שאז זכו להניח כף רגליהם על אדמת ארץ הקודש, ונתיישבו בעיר הקודש טבריה שבגליל על שפת ים כינרת, והפיצו תורת רבם הבעש"ט בארץ הקודש.

הסתלקותו

לא ארכו לו הימים בארץ הקודש ובאותה השנה שהגיע שנת תקכ"ה ביום ב' תמוז השיב את נשמתו הטהור לצור מחצבתה, זקן ושבע ימים למעלה מבן פ"ה היה רבי נחמן, ונטמן בבית החיים שבטבריה.

דברי תורתיו מובאים בספרי יסודי החסידות, בספרי רבינו הכהן הגדול מאחיו בעל התולדות ובספר דגל מחנה אפרים.

השאר אחריו בנו הראשון רבי שמשון חיים שעלה עמו יחד בארץ הקודש בפעם הראשונה, ובנו השני רבי שמחה.